או גרגיר או אשכול מביא ותולה בה אמר ר' אלעזר ברבי צדוק מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה פרוכת [א]דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון [ב]הסגן [א]פרוכת עביה טפח על שבעים ושנים נימין[ב] נארגת ועל כל נימה ונימה עשרים וארבעה חוטין ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה ומשמונים ושתים [ג] ריבוא (א) נעשית ושתים עושין בכל שנה ושנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה: החלו מעלין בגזירין לסדר את המערכה [ג] [וכו'] חוץ משל זית ומשל גפן [וכו']: הני מ"ט [ד] רב פפא אמר [ג]משום דקטרי רב אחא בר יעקב אמר משום ישוב דארץ ישראל [ה] מיתיבי [1]על העצים אשר על האש עצים הנתונים להיות אש ומאי ניהו דוקרי [ו] שפוד דלא קטרי ואזלי מקטר מתוכו [ז] וכי כל העצים כשרים למערכה הן כל העצים כשרים חוץ מן זית וגפן אבל באלו היו רגילין במרביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן רבי אליעזר מוסיף אף של מייש ושל אלון ושל דקל ושל חרוב ושל שקמה בשלמא למאן דאמר משום דקטרי בהא קמיפלגי דמר סבר אף על גב דלא קטרי מגואי כיון דקטרי מבראי לא מייתינן ומר סבר כיון דלא קטרי מגואי אע"ג דמבראי קטרי מייתינן אלא למאן דאמר משום ישוב דארץ ישראל דקל מי לית ביה משום ישוב דארץ ישראל אמר לך וליטעמיך תאנה לית בה משום ישוב דארץ ישראל אלא מאי אית לך למימר בתאנה דלא עבידא פירא דקל נמי בדלא עביד פירא ומי איכא תאנה דלא עבדא פירא אין [ח]כדרחבה דאמר רחבה מייתי תאיני חיוורתא ושייפי

או גרגיר או אשכול. של זהב מביא ותולה בה: **שלש מאות כהנים לפנותה.** גוזמא היא דאם היתה טעונה כל כך שצריכה שלש מאות כהנים לפנותה תשבר וכל כך לא היו ממתינים: **פרוכת עוביה טפח ועל שבעים ושתים נימין.** לייז"ש נארגת: **ועל כל נימא ונימא עשרים וארבע חוטין.** שזורין מחוברין יחד. וביומא (דף עא:) נפקא לן מקרא דכל חוט כפול ששה כל מקום שנאמר שש ללמדך שיהא החוט כפול ששה: **ארכה ארבעים אמות.** גובה הפרוכת ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה להבדיל בין ההיכל לקדשי קדשים כדכתיב (שמות כו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים וכדמוכח בתוספתא[ד] דבאותו פרוכת שפרוסה שמה מיירי וחלל ההיכל כלומר וגובהו היה ארבעים אמה כדמוכח במסכת מדות (דף לז.) שגובה ההיכל ארבעים ורחבו עשרים: **ומשמונים ושתים ריבוא[ט] היתה נעשית.** נערות שלא באו עדיין לכלל נדות מתעסקות בה שרוצים לעסוק בה בטהרה וכדאמרינן בעלמא[ה] נשים האורגות בפרוכת נוטלות שכרן מתרומת הלשכה: **ושתים עושים בכל שנה ושנה.** שצריך ב' פרוכות כנגד אמה טרקסין שבבית שני לא יכלו לעשות אמה טרקסין כדמוכח בבבא בתרא בתחלתו (דף ג.) לכך עשו שתי פרוכות ותופסין השתי פרוכות [י] אמה שהיו מתעסקין[ו] בכל שנה ונוטלין אלו מן הפתח ומניחין אחרים כנגד הפתח: **ושלש מאות כהנים מטבילין אותה.** נראה לר' לאחר עשייתה לפי שאי אפשר לאורגן בטהרה שלא תהא נדה אחת מן הנשים האורגות בה ושמא פירסה נדה ולאו אדעתה הילכך מטבילין אותה קודם שיפרשוהו נגד הפתח. והשתא לפי מה שפירשתי (ב) אפרש כל סדר הפרוכת מתחלתו ועד סופו. לשון אחר ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה ושתים עושים בכל שנה ושנה ב' פרוכות גובהן ורחבן כשיעור זה להבדיל בין קדשי הקדשים להיכל שהיה גובה ההיכל חללו כדמפרש במסכת מדות [לז.] ושתי פרוכות היו שם כנגד אמה טרקסין שבבית שני לא יכלו לעשות אמה טרקסין להבדיל שם לפי שהיה גבוה יותר ממאה אמה וחומה רחבה אמה אינה יכולה לסבול חומה גבוהה כל כך ולהרחיב החומה אי אפשר דהכל בכתב לכן עשו שתי פרוכות להחזיק האמה. ואין נראה לי לומר שאותן שתי פרוכות היה כל אחד עוביו טפח לפי שצריך הכהן להלך בין אותן שתי פרוכות ואם היה עביין טפחיים א"כ לא היה ביניהן אלא שלשה[ו] טפחים וברחב שלש[ז] טפחים לא היה יכול להלוך הילכך נראה לי כמו שפירשתי: **הני מאי טעמא.** מפני מה אין מביאין של זית ושל גפן: **אמר רב פפא משום דקטירי.** כלומר יש בהן קשרים ובשביל הקשרים אין שורפים יפה ומעלין עשן. דרך קשר להיותו כל שעה לח ואינו שורף יפה ומעלה עשן ואין זה כבודו של מקום להעלות עצים שאין שורפים יפה למזבח וראיה לדבר דאמרי' בפסחים בפרק כילד צולין בתחלתו (דף עד.) כיון דאית ביה קיטרי מפקי מיא ואמרינן בעלמא (תענית כה: ב"ק פא. ב"ב פ:) בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה קשרי: **רב אחא בר יעקב אמר משום ישוב ארץ ישראל.** ודאי [יא] טעמא קאמר דמשום קשרים הם פסולים אלא אפי' בלא טעם קשרים בשביל דבר אחר היו מניחין ואיזהו משום ישוב ארץ ישראל שאם ישרפו הזיתים והגפנים לא ימצאו יין לשתות ושמן לסוך ותחרב ארץ ישראל. ונפקא מיניה לדידי דאית לי דמשום תקנת ישוב מניחין כמו כן כמו שמניחין בשביל הקשרים דהא דקתני מתניתין [ע"א] דהיו מביאין מורביות של תאנה בתאנה דלא עבדא פירי וכדמפרש רחבה וכו' אבל בשאר תאנות שהיו עושין פירות לא היו מביאין משום ישוב א"י אבל רב פפא [יב] לית ליה ישוב ארץ ישראל בכל תאנות שבעולם לא שנא עבדא פירי לא שנא לא עבדא מביאין. וכמו [יג] שפירשתי אני צריך לומר דכולי עלמא אית להו טעם קשרים [יד] דהא ברייתא דלקמן שמביא הש"ס מוכחא דליכא לפרושי אלא בשביל קשרים ולקמן אפרשנה: **הכי גרסינן לה בתורת כהנים**[ח] על העצים אשר על האש עצים [טו] (ט) נתונים להיות אש וכי כל העצים

כשרים היו הן כל העצים כשרים היו חוץ משל זית ושל גפן ר' אליעזר מוסיף אף של מייש ושל אלון ושל דקל ושל חרוב ושל שקמה אבל באלו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן. והכי פירושו על העצים אשר על האש ואיזה עצים שניתוכין מהרה ונעשין אש: **דוקרי.** קני כמו מורביות דמתני' קנים הדוקרנין שעדיין האילן בחור ולא גדלו בו ענפים כי אם שתים ושלש ובשביל שהוא בחור הוא שורף מהר: **דלא קטיר ואזלי ומיקטר.** שאין בהן קשר ואיזה קשר [טז] שלא הלך הקשר בפנים בתוך העצים דתנא קמא לא פסיל ליה אא"כ הלך הקשר בפנים ובקיאין היו בדבר: **וכי כל העצים כשרים היו.** כמו שפירשנו במתני' [ע"א]: **חוץ משל גפן ושל זית.** שאפילו בבחרותן יש בהן קשרים: **ר' אליעזר מוסיף.** לאיסורא אף של מייש ושל אלון כו'. ואזיל ומפרש פלוגתא. [יז] אלא באלו היו רגילים מילתא דת"ק נמי הוא אלא ר' אליעזר אפסקיה: **בשלמא למאן דאמר.** דמפרש טעם האיסור בשביל קשרים ולא משום תקנת ישוב ארץ ישראל סבר דבהא פליגי ת"ק דאסר של זית ושל גפן ולא יותר קסבר של זית ושל גפן הקשר הולך עד פנים הילכך לא מייתי אבל של מייש ושל אלון ושל חרוב ושל שקמה ושל דקל הקשר אינו אלא בחוץ אבל בפנים אינו הילכך מייתינן ור' אליעזר סבר כיון דקטירי מבראי לא מייתינן. וראיה לדברי דכל אלו יש בהם קשרים מדפרכינן על אותה המשנה דכילד צולין את הפסח[י] מביא שפוד של רמון [יח] תוחבו לתוך פיו ופריך ונייתי של אלון ושל דקל וחרוב ושקמה ומתרצינן משום דאית בהו קיטרי ומפקי מיא שמעינן התם דכל אלו אית בהו קיטרי ואע"ג דפרכינן התם ונייתו תאנה ומתרצינן תאנה נמי אגב דמחלחלא מפיק מיא פירוש (ג) [יט] מי שיש בו מוח בפנים כמו עץ של ערבה ושל אגוז [כ] אפילו הכי גבי עצי מערכה הם כשרים [כא] דהתם היינו טעמא גבי פסח אין דרך לשפוד לחותכו לשנים אלא מניחין אותו עגול כמו שהוא גדל ביער ואז הוא טוב לשפוד הילכך אם היינו צולין בו [כב] פסח יצא הדבר לידי קלקול אבל גבי עצי מזבח דרך בני אדם לחתוך עצים העומדים לשריפה לשנים בשביל שישרף יותר הלכך כשיחתכם לשנים [כג] (יוסר) [יקח] את המוח שמצפנים וכן יעשה בעצי אגוז: **אלא למאן דאמר משום ישוב ארץ ישראל.** שמפרש טעם האיסור כמו כן בשביל ישוב ארץ ישראל א"כ הוא לדבריו היאך[י] שונה תנא קמא עצי דקל שהרי תנא קמא לא אסר אלא של זית ושל גפן. ועכשיו ליכא לפרושי דרב אחא בר יעקב לית ליה איסור משום קשרים דאי לית ליה היה לו להש"ס להקשות אלא למ"ד משום ישוב ארץ ישראל במאי פליגי אלא ודאי אית ליה טעם קיטרי: **וליטעמיך.** דמותבת ליה מברייתא דתורת כהנים אמאי לא אותבת ממתני' דקתני דבתאנה היו רגילין וכי לית בהו משום ישוב ארץ ישראל בתמיה: **אלא מאי טעם.** לא אותבת לי דסברת דבתאנה דלא עבדא פירי מיירי אליבא דרב אחא בר יעקב כי מקשת לי נמי מדקל תריץ בדקל דלא עבדא פירי דלית ביה תקנת ישוב דלשריפה הוא עומד. והמקשה היה סבור דאיכא הרבה תאנים דלא עבדא פירי [כד] כמו דרחבה אבל בדקל ליכא והא דפריך מדקל ולא פריך מחרוב מי לית ביה משום ישוב ארץ ישראל דסבירא ליה דלא שייך איסור משום ישוב ארץ ישראל אלא בדקל ותאנה וזית וגפן המנויין בקרא[ל] דאגב דחשיבי מנאן הכתוב בשבח ארץ ישראל אבל בשאר פירות ליכא איסור משום ישוב ארץ ישראל: **ומי איכא תאנה דלא עבדא פירי אין.** [כה] הכי פירושו בשלמא מדקל לא מצינו להקשות דבדקל לא היו רגילין אלא במתניתין אמרינן דבתאנה היו רגילין וכיון דבתאנה היו רגילין וכי [כו] עולין כל כך למאות תאנים דלא עבדי פירי כמו שצריך למזבח: **אין.** ודאי יכולין הרבה למאות שבשביל בניינין נמי הוו תאנתא דלא עבדי פירי [כז] כדרחבה: **דאמר רחבה מייתי תאיני חיוורתא.** תאנים לבנות אותן תאנים רעות הן. נטעים של תאנים חיוורתא לוקחין [כח] כדי לנטוע כדמפרש: **ושייפי**

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ז מהל' כלי המקדש הלכה טו:

תורה אור השלם

1. וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא א ח

שיטה מקובצת

א] שמעון בן הסגן: ב] ריבוא. נ"א ריבות: ג] המערכה וכי כל העצים כו' חוץ: ד] טעמא לא רב: ה] ישראל. ס"א מאי ביניהו איכא בינייהו דאתי קני מעלמא ור"ש לא גרים כן: ו] דוקרי שפיר תיבת שפוד נמחק: ז] מתיבת וכי עד תיבת אבל באלו לא גרים בקונטרס: ח] אין כדרחבא דאמר רחבא אות ה' ה' נמחק: ט] ריבוא נערות היתה נעשית נערות: י] פרוכות שהיו מתעסקין בכל שנה אמה ונוטלין: יא] ודאי לא מהניא טעמא קמא דמשום תיבת קאמר נמחק: יב] פפא דלית ליה: יג] מביאין וכמו שפי' אני כן צריך: יד] קשרים דברייתא דלקמן תיבת דהא ל"ש: טו] עצים הנתונים להיות אש כו' וכי: טז] קשר אשר לא: יז] פלוגתא אבל באלו תיבת אלא נמחק: יח] רמון ותוחבו לתוך: יט] פירוש שיש תיבת מי נמחק: כ] אגוז ותאנה ואגוז אפילו גבי תיבת הכי ל"ש ונמחק: כא] כשרים התם אות ד' נמחק: כב] בו הפסח: כג] לשנים יסיר את אות ו' נמחק: כד] פירי כדרחבא תיבת כמו ל"ש: כה] אין בשלמא תיבות הכי פירושו נמחק: כו] וכי יכולין כל תיבת עולין נמחק: כז] פירי כדרחבא אות ה' נמחק: כח] לוקחין כולו לנטוע תיבת כדי ל"ש:

לעזי רש"י

לייצ"ש. נירים.

פי' הרא"ש

מי שמתנדב עלה או גרגיר. של זהב: ג' מאות כהנים. היינו גוזמא: ארבה ארבעים אמה. כך היה גובה ההיכל עד התקרה: ורחבה עשרים אמה. כנגד רוחב ההיכל והיא הפרוכת המבדלת בין ההיכל ובין קדש הקדשים תחת אמה טרקסין שהיה בבית ראשון ושתים היו וביניהן אמה. וי"מ שהיתה תלויה בפתח של אולם דגבהו ארבעים ורחבו עשרים ולראשון ניחא טפי דלפי' שני למה שנים ולפ"ק שתים היו ומשחרין מחמת עשן הקטורת והיו עושין חדשות בכל שנה: ומשמונים ושתים ריבות נעשית. שהיו עושים ואית דגרסי ושמונים ושתים ריבוא כלומר פ"ב ריבוא דנרי זהב היו מוציאין עליה: ושלש מאות כהנים. היינו גוזמא: מטבילין. אם נטמאת תימה והא אינה מקבלת טומאה דחשיבה מחוברת כאחד מדפי הבית דאמרינן במסכת י"ט [דף יד:] מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו הא לאו הכי לא היה מקבל טומאה והאי טעמא לא שייך הכא וי"ל הא דמטבילין אותה היינו לאחר עשייתה כדאמרינן בפרק חומר בקודש [דף כג.] דכלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקודש. ומיהו קשה דבתוספתא קתני א' פרוכת שנטמאת באב הטומאה נ) ואחד שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים. ס) ומ"מ דמטמאה טומאת מת פי' שהיא מחיצה בין אהל עליה כדדרשינן [סוכה דף ז:] וסכות על הארון את הפרוכת דכייף ליה מיכף עילויה דארון והיא היתה מפשתן ואהל פשתן מקבל טומאה וק"ל א"כ נטמאת בולד הטומאה לא משכחת לה ונראה דבספרים דגרסינן במסכת י"ט מפני מה אמרו וילון אסור פי' אסור לעשותה מכלאים מפני שהשמש מתחמם כנגדו אבל טומאה מקבל בלאו האי (טומאה) [טעמא] [ועי' ביצה יד: תוס' ד"ה מפני מה וחולין ל: תוס' ד"ה ג' מאות ותוי"ט שקלים פ"ח מ"ד]: גפן וזית מאי טעמא לא משום דקטרי. יש בהן קשרים ומוציאין שם מים ואין מתייבשין יפה וגם אינם חלקים כדאמרינן בפרק כילד צולין [דף עד.] כיון דאית בה קשרים מסקי מיא. ל"א קטרי מעלים עשן הרבה. ואית דגרסי משום דקטמי עושין אפר מרובה ואין להרבות אפר מפני טורח הוצאה: משום יישוב א"י. כי הרבה עצים היה צריכין במקדש ואם היו מביאין מאלו היה מתמעט היין והשמן: על העצים אשר על האש. עצים הניתנין להיות אש שממהרין לישרף לעשות גחלים כמו בהיתוך כסף [יחזקאל כב]: ומאן נינהו דוקרי ספרי דלא קטרי. בקיעות יפה כמו קנים דוקרנים דלא קטרי שאין בהם קשרים. א"נ נמי שאין מעלים עשן ואית דגרסי דלא קטמי שאין עושין הרבה אפר: רבי אלעזר מוסיף. לפסול את אלו כמו זית וגפן מייש בבראשית רבה ויצא [וימצא] דודאים [ר"י ברבי סימון [illegible]

מסורת הש"ס

א) שקלים פ"ח מ"ה [חולין ל:], ב) [בחולין ל: איתא נירים], ג) [ובקרבן אהרן ד"ם גורס משום דקטמי וע"ש], ד) [שקלים פ"ג הי"א], ה) [כתובות קו.], ו) [והיו מתיישנין רש"ש], ז) [ארבעה רש"ש], ח) [ויקרא פרק ו], ט) צ"ל נתוכים, י) [פסחים עד.], כ) נ"א שרי, ל) [דברים ח], מ) צ"ל והתם ודאי איכא למימר דמהאי טעמא וכו', נ) [מטבילין אותה בחוץ ואחד כו' כ"א בשקלים יג:], ס) נראה דצ"ל ויש מפרשים דמטמאה טומאת מת לפי שהיא מחיצה וכו' ועי' תוס' ביצה דף יד ע"ב ד"ה מפני מה ע"ש.

רבינו גרשום

ומשמונים ושתים ריבוא (כיצד) היתה נעשית: ושלש מאות כהנים מטבילין אותה. כשנגמרת היינו גוזמא: וכי כל העצים כשרים למערכה היו כל העצים כשרים חוץ משל זית וגפן עץ שמן קמן בלעז היגי זית וגפן: מאי טעמא לא משום דקטמי. שעושין עשן יותר מדי: משום יישוב ארץ ישראל. שלא להחריב גפנים. ועצי זיתים של ארץ ישראל. הניתוכין להיות אש בלא עשן שלאלתר כשמשימין נעשין אש מאי נינהו הני דיקרי שפיר ולא קטרי ואילין מיקטר: וכי כל העצים כשרין כו'. בשלמא למ"ד משום דקטמי בהא קא מיפלגי תנא דמתניתין ור' אלעזר דמוסיף דתנא דמתניתין דלא תנא הני של מייש ושל אלון קסבר אע"ג דלא קטמי מגואי מתוכן כיון דקטרי מאבראי מקליפתן לא מייתינן: ור' אלעזר סבר. כיון דלא קטמי מגואי כו': אלא למ"ד משום ישוב ארץ ישראל. לטעמיה אמאי מוסיף ר' אלעזר הני אטו דקל מי לית ביה משום ישוב א"י: אמר לך ולטעמיך תאינה. דקתני אבל באלו רגילים במורביות של תאינה מי לית ביה כו': מייתי תאינה

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומשמונים ושתים ריבוא נערות נעשית: (ב) מפרש ד"ה ושלש מאות וכו' לפי מה שפירשתי א"ש כל סדר: (ג) ד"ה בשלמא וכו' פי' לפי שיש בו מוח וכו' כשיחתכם לשנים יזרוק את המוח:

פי' הראב"ד

רחוקים ביותר מהאי לפרבר ע"כ היה צריך האי בפרבר צוותא ומקום זה דהוה קאי לפרבר מוכיח בפרק איזהו מקומן שזה היה לול מאחורי הכפורת. וגם זה נוכל לומר דבמקום שהיתה מסילה מתחלק לשם היתה לשכה בנויה לצורך שימור ולשם היו ד' שומרים: ובפתרונו הר' שמואל החסיד ע"ה שומר מסילה זה קיפונית. דתנן במסכת מדות שמשמש כניסה וביאה ולפי זה הפי' נוכל לומר מהו קיפונית למה נקרא שמו כך זה השער כמו נוטריקון שמקיף כלפי מקום. היינו שהיתה מסלה מקפת כלפי לול שמאחורי הכפורת היה מקום עיקר הנס דהיינו שהשכינה שורה ע"ג הכפורת וגם מקום ארון אינו מן המידה מיהא מהאי קרא דלמזרח הלוים ששה וגו' אין אדם יכול להעמיד ולישבו כלל על סדר משנתינו. דתנן חמשה על חמשה שערי הר הבית וסדר שכתב הר"ש החסיד ז"ל בפתרונו אינו נראה שהרי מן המזרח מחשב ששה עד שער מזרח היה הבית ושני פנותיה ושער מזרח העזרה ושני פנותיה ולצפונה ד' היינו שער הטדי ושער הניצוץ ושער הקרבן ולשכות הקרבן וקשיא לאלתר לפי' זה ואמאי לא קחשיב בית המוקד כמו כן שהרי לשם היו שומרים העיקר הכהנים ובמקום כהן צריך לוי כדתנן במסכת מדות דישן לו בן לוי מבחוץ. ומשום כך נראה דע"כ אית לן למימר דמתניתין במסכת תמיד ומדות בבנין בית שני קא חשיב והאי קרא דלמזרח ששה וכו' בבנין בית ראשון קמיירי לפיכך היה להם סדר אחר לאותן כ"א מקומות ואין ללמוד משם כ"א זה שבכ"א מקומות היה צריך להיות שומרים. אבל לסדר שלהם לא כי הכל לפי הענין בבית ראשון בכה"ג היה צריך לשימור ובבית שני בענין אחר. תלתא כהנים ועשרים וחד דלוים לפי שמשמע עכשיו דכהנים גופייהו קא חשיב בכללי יש לתמוה דהכא קא חשיב שערים ובמתניתין קא חשיב חמשה על חמשה שערי הר הבית וד' על ד' פנותיו וה' על ה' שערי העזרה מתוכו ד' על ד' פנותיו מבחוץ א"כ בית אבטינס שהיה א' מג' מקומות שהכהנים שומרים שם לא היה משער העזרה. וכך מוכח במתניתין דמסכת מדות שלא היו משערי העזרה ע"כ י"ל העזרה וזה המקום שהיו הכהנים שומרים בו קרי להו בית אבטינס [illegible] אבטינס עצמו לא הוי צריך שומרים בעבור זה משום דאין ישיבה בעזרה ואין צריך לפרש כמו שכתבנו למעלה שבית אבטינס היו שומרים [illegible] אלא מבחוץ לבית אבטינס היו שומרים והאי דקרי להו בית אבטינס [illegible] מזרחית צפונית או דרומית איכא למימר הא דלאו דוקא [illegible] לתלמודא [illegible] ולשכות בית אבטינס איזה מהם

ושייפי להו [א] בחבלא דצבתא דסריך עליה בזרא וקברי (א) [ב] היכא דמסיק ימא [ג] שירטון קורה עבדא פירי לא עבדא ותלת בריכי מינייהו לא מחזקה להו גמלא: סידר את המערכה גדולה וכו': מאי טעמא רב הונא ורב חסדא חד אמר כדי שתהא הרוח מנשבת בה וחד אמר כדי שיהו מציתין את האליתא משם מיתיבי ריוח היה בהן בין הגזירין שהיו מציתין את האליתא משם אמר לך מקומות מקומות עבדי:

הדרן עלך ראוהו אחיו

אמר [א] להן הממונה בואו והפיסו [ד] מי [א] השוחט ומי הזורק מי מדשן מזבח הפנימי מי מדשן את המנורה מי מעלה אברים לכבש הראש והרגל של ימין ושתי הידים העוקץ והרגל של שמאל החזה והגרה ושתי דפנות הקרביים והסולת והחביתין והיין הפיסו זכה מי שזכה אמר להן (ב) [ב] צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה אם הגיע הרואה אומר ברקאי מתיא בן שמואל אומר [ב] האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון והוא אומר הן [ג] אמר להן צאו והביאו [ד] (לי [ה] והוציאו) טלה מלשכת הטלאים והרי לשכת הטלאים נתונה במקצוע צפונית מערבית [ג] ארבע לשכות היו שם אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות ואחת לשכת בית המוקד ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים [ו] נכנסו ללשכת הכלים הוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב [ה] [ה] השקו את התמיד בכוס של

ושייפי להו בחבלא דצבתא. כמו לצבתא מייתינן במסכת עבודה זרה בסופה (דף עה:). בחבל העשוי מצורי דקל ושייף ליה לעץ עד שתסיר כל קליפתו וגם אם יש זרע גרעין בתוך הנטיעות תפילנו ושוב לא יצא שם פרי ובהכי משירין קליפתן ושמא ע"י כך תועיל לו שלא תגדיל בו קליפה ומתוך כך לא יצא בו פרי [ו] דיפול [ו] דשריקה ביה בארעי זרע גרעין כמו שפירשתי: **וקברי ליה היכא דמסיק לה ימא שירטון.** באותו מקום שהים גדל ומתוך לחלוח המים לא ימות האילן שאם לא היה שם קבור ימות מתוך שאין בו קליפה: **קורה עבדא.** ומתוך שהוא אילן סרק ואין גדל בו פרי שמכחישין כחו גדול כל כך שראוי לקורות לעשות ממנו בנין. אותן ענפים הדקין לוקחין לצורך המזבח. ותלת סיכי מינייהו ענפים. לשון אחר בריכי: **לא מחזקה להו גמלא.** דף של גשר אינו יכול לסובלן מרוב גודלן. גמלא גשר. כלומר הרבה הם גדולים. כך נראה בעיני [ז] שינוי זה וכמו שברייתא שנויה בת"כ כגירסת [ח] הספרים אין אדם יכול ליישב: **מאי טעם.** חזיתה כלפי מזרח: **כדי שתהא הרוח מנשבת בו.** הרוח שיצא דרך שער מזרח: **וחד אמר שיהו מליתין את האליתא משם.** עצים דקים משימין באותו חזית והאש סמוך לו ונדלקים העצים גדולים על ידי עצים קטנים: **מקומות עבדי.** כלומר במקומות הרבה היו נותנין עצים כדי שישרפו עצי המערכה מכל צד. ואיכא בינייהו דלמאן דאמר כדי שתהא הרוח מנשבת בו לא היו מליתין האליתא משם:

הדרן עלך ראוהו אחיו

אמר להם הממונה. לאחר שבאו ללשכת הגזית על הפייסות: **בואו והפיסו מי שוחט מי זורק.** כלומר בואו ונפיס מי ישחוט מי יזרוק. ושלשה עשר פייסות יש כאן שחיטה זריקה וקבלה [ז] אותו הזורק הוא המקבל וכן מוכח ביומא (ד' כה:) דאמר קבל המקבל ובא לזרוק והכי תקון דקבלה תחלת זריקה היא ונאה למקבל שיהא זורק דישון מזבח הפנימי ודישון מנורה הרי ד' בהעלאת אברים לכבש ששה הרי י' פייסות הסולת והחביתין והיין הרי י"ג פייסות ואמרינן ביומא (שם) דלא היו מפיסין אלא בעבודה ראשונה בשחיטה וכהן שזוכה בשחיטה י"ב אחיו הכהנים נמשכים עמו כלומר אותן שהן אצלו זה אחר זה כסדר שהיו (ג) נמשכין עמו זה [ח] כלאחר זה זה לדישון וזה למנורה כסדר שהן יושבין הן נמשכין לעבודה הראשון לעבודה ראשונה כגון זריקה והשני לדישון מזבח פנימי והג' למנורה כו' כסדר שהן סדורין במשנה. ופייס אחד דלא היו מטילין כי אם פייס אחד דכיון שזוכה ראשון בשחיטה כולן היושבין אצלו נמשכין אחריו כדאיתא ביומא (שם). דישון מזבח הפנימי והמנורה מעבודת התמיד חשיבא ליה הואיל [ט] דעם עבודת תמיד היא נעשית. מי שוחט ומי זורק ומי מדשן ואף על פי שסדר העבודה לא הוה כך כדאמר בסדר יומא בשמעתא דאביי (דף לג.) דאמר דישון מזבח הפנימי קודם לזריקת דם התמיד וכסדר הזה היה להם להפיס א"ר דמש"ה מפייסין קודם בשחיטת התמיד שקודם דישון מזבח הפנימי היו לוקחין הטלה אותן הכהנים שזוכין בו ורואין ומכניסין אותו לשחוט ומבקרין אותו לאור האבוקות והילכך כיון שהיו עוסקין במילי דתמיד קודם דישון המזבח והמנורה היו מפיסין נמי קודם [י] שחיטת התמיד וזריקתו דמתוך שתחלת עבודה היתה בתמיד [יא] ראשונה חביבה היתה והקדימוה בפייס ולא מפני שאלו קודמין זה לזה בפייס דכבר פירשתי שכולן זוכין יחד דכיון שזוכה השוחט י"ב אחיו הכהנים נמשכין אחריו. וכל עבודות התמיד [יב] שחיטתו וזריקתו לא היתה אלא אחר דישון מזבח הפנימי והמנורה כיצד בתחלה מדשן מזבח הפנימי ואחר מדשן את המנורה ה' נרות ואח"כ שוחט את התמיד וזורק את הדם ואח"כ מטיב ב' נרות ואח"כ מקטיר הקטרת ואחר כך מקטיר האברים ובקטורת היה פייס אחר לפי שמעולם לא שנה אדם בקטורת ומפרש ביומא (דף כו.) מפני שמעשרת לפיכך היו מכריזין כהנים חדשים לקטורת בואו והפיסו. וא"ת למה היה פייס לדישון מזבח הפנימי והמנורה ובהעלאת אברים לכבש הא אמרי' ביומא בסוף פרק ב' (כו:) אמר רבי יוחנן זר שסידר את המערכה חייב מיתה הואיל ועבודה תמה היתה מתקיף לה רבא אלא מעתה תיבעי פייס ואמרי' אישתמיטתיה הא דתניא מי שזוכה בתרומת הדשן זוכה בסידור מערכה ובשני גזירין אלמא (ד) בעי פייס דהא לא אמר כל כהן שירצה יסדר אלא אותו שזוכה בתרומת הדשן יסדר ולא אחר אלמא מוכח משם דלא מפייסינן אלא בעבודה תמה אבל בעבודה שאינה תמה כל כהן שירצה יזכה בה בלא פייס יש לתרץ דהתם פרכינן על אותה שמועה משחיטה דלאו עבודה תמה היא ואפ"ה בעי פייס ומתרצינן שאני שחיטה דתחלת עבודה היא וחשובה לפייס אע"ג דלא עבודה תמה היא הילכך ה"נ י"ל דכל אלו תחלת עבודה הם דישון מזבח [יג] והמנורה תחלת עבודה היו זה במזבח וזה במערכה [ט] העלאת אברים לכבש תחלת עבודה של [יד] הקטורת היא וקבלה נמי איכא לתרוצי [י] הילכך לאו עבודה של זרים היא: **הראש והרגל.** בכהן אחד. ביומא (דף כז.) מפקינן מקרא ששה כהנים העוסקים בהולכת אברים לכבש דכתיב והקריב הכהן את הכל המזבחה [כ] ואמר מר זו הולכת אברים לכבש. העוקץ הוא הזנב. החזה הוא השומן הרואה את הקרקע וחותכין מכאן ומכאן בלא ראשי צלעות. והגרה הוא הצואר ובו מחובר הקנה [טו] והלב. החזה והגרה בכהן רביעי. לקמן [ל] מפרשינן במקומו מפני מה הן סדורים בסדר הזה. והחביתין חצי עשרונו של כ"ג שקרב עם התמיד בכל יום שנאמר (ויקרא ו) מחציתה בבקר ומחציתה בערב וסמיך ליה על מחבת בשמן תעשה לכך היא קרויה חביתין: **אמר להן הממונה לאו וראו אם הגיע זמן השחיטה.** שהאיר להם היום דאין שוחט [טז] תמיד אלא ביום: **הרואה אומר.** [יז] ברק ברקאי בלשון נהר כמו למען היות לה ברק (יחזקאל כא) [יח]: **הרואה.** אותו שעל הגג אומר כך: **ומתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שהוא מגיע בחברון.** פי' [יט] מ"כ במנחות [מ] בשלהי שתי הלחם הוא היה ממונה על כך כדאמר בשקלים (פ"ה מ"א) מתיא בן שמואל ממונה על הפייסות והיינו פייסות שמפיסין כשהאיר היום מי שוחט מי זורק וכשהוא היה שואל אם הגיע זמן שחיטה היה אומר לאותן שעל הגג [כ] אמרו אם האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון והן אומרין הן. ואין נראה לרבי דמה ענין פייסות לכאן הא פייס ראשון בלילה הוה וזה [כא] כבר היה יום ועוד מתיא בן שמואל לא היה אומר כל הטענה דהאיר כל פני המזרח עד שהוא בחברון כדמוכח ביומא (דף כח:) [כב] דאמר דאותו שעל הגג אומר האיר כל פני המזרח ואמר לו אידך עד שבחברון ואומר לו הן ומפרש התם לפי שטעו פעם אחת במאור הלבנה הוצרכו לומר כל כך. ונ"ל לפרש הכי דמתיא בן שמואל הממונה על פייס פליג את"ק [כג] ואיהו סבר דלא היה אומר אותו שעל הגג ברקאי אלא בזה הלשון היה אומר האיר על כל פני המזרח וא"ל אידך עד שבחברון עד שנראה הנהר עד חברון שיכולין לראות חברון משם וזה השיעור גדול מברקאי דת"ק וראיה לדבר דתניא בסדר יומא [שם] ר"ש [ל] אומר ברק ברקאי ר"ע אומר עלה ברקאי נחוניא בן הפקשיין אומר ברקאי בחברון מתיא בן שמואל [אומר] הממונה על הפייסות אומר האיר כל פני המזרח עד שהוא בחברון ר' יהודה בן בתירא אומר האיר כל פני המזרח ויצאו כל העם איש איש למלאכתו והתם פרכינן אי הכי נגהא להו א"ל אימא לשכור פועלים אלמא כולהו פליגי ואיכא למימר דהאי שיעורא נפיש מחברון: **אמר להם לאו והביאו** [כד] **טלה מלשכת טלאים.** לאחר שהפיסו ועדיין היה לילה אמר להם הממונה לאותן שזכו בעבודת תמיד בין בשחיטה בין בהעלאת אברים שכולן מתעסקין בהכנתו כדאמר (ע"ב) מי שזכה בתמיד מושכו והולך [כה] לבית המטבחים ואותן שזכו באברים הולכין עמו: **לאו והביאו (לי) טלה מלשכת טלאים.** והכינו אותו לשחיטה ובקרו אותו לאור האבוקות כדמפרש: **והרי לשכת הטלאים היא במקצוע צפונית מערבית.** של בית המוקד שהיא טרקלין גדול וארבע לשכות פתוחות

מסורת הש"ס

א) יומא יד:, ב) יומא כז: כח.[מנחות ק. ע"ש], ג) יומא טו:, ד) [במשנה שבמשניות וכן ביומא ליתא], ה) [חולין ג: לעיל כט.], ו) נ"ל דסריקא ביה בזרא, ז) נ"א שיטה, ח) בס"א: וגירסת, ט) [במנורה רש"ש], י) נ"א תחלת עבודה דאסורה לזרים הוא פי' דשחיטה שקודם לקבלה מותר בזרים, כ) [ויקרא א], ל) [דף לא:], מ) [ק. רש"י ד"ה מתתיא], נ) [ביומא שם ר' ישמעאל], ס) אולי צ"ל לא היה נכנס ויוצא בשער אחר אלא בזה השער.

רבינו גרשום

חיוריתא הגרעינין ושייפי ליה בחלבא דצבתא דסריקא ליה ביזרא. וקברי לה היכא דמסיק ימא שירטון קורה עבדא פירי לא עבדא ותלת בורכי מינייהו לא מחזקא להו גמלא ומושחין אותו בחלב של צב כדי שידבקו הזרעים ביחד ונוטעין אותן בירושלים: עץ עושה ולא פירות. ומצליח כל כך שג' ענפים ממנו אין אדם יכול למושכן ביחד בגשר: מייש. לא איתפרש לן אי זה מין הוא: סידר את המערכה גדולה וחזיתה מזרחה. כלומר מניח בין העצים ריוח מעט כעין חלון לצד מזרח: אליתא עצים קטנים שמסיקין מהן את הגדולים. לסדר את המערכה שניה לקטורת שממנה היו מכניסין גחלין למזבח הזהב להקטיר הקטורת וכנגד מערבית דרומית מסדרין המערכה שניה ובאומד חמש סאין גחלים היו מכניסין בכל יום להיכל ובשבת מוסיפין באומד ח' סאין גחלים ששם באותן ג' סאין שמוסיפין שם היו נותנין בזיכי לבונה של לחם הפנים: סליק

האברים והפדרים שסילקו בשעת שהעלו הדשן החזירום למערכה גדולה: הגרה. היינו הקנה וכל הריאה והלב והכבד: מתיא בן שמואל. שהיה ממונה על הפייסות היה שואל לשומר האיר כל פני המזרח: עד שהוא בחברון. עד שאדם יכול להכיר עיר חברון שסמוך לה והצופה אומר הין:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וקברי ליה היכא דמסיק לה ימא שירטון: (ב) שם במשנה אמר להן הממונה לאו וראו נ"ב עיין בפירוש ר"ע מברטנורה על פרק זה: (ג) מפרש ד"ה אמר להם וכו' כסדר שהיו יושבין נמשכין עמו וכו' ואע"פ שסדר הפייס הכי הוה סדר העבודה לא הוה כך כדאמר בסדר יומא וכו' שזוכין בו ומכניסין אותו לשחוט ורואין ומבקרין וכו' מפייסין נמי קודם בשחיטת התמיד וכו' עבודת התמיד אבל שחיטתן: (ד) בא"ד אלמא לא בעי פייסי דהא וכו' מוכח משם דלא מפייסינן בעבודה שאינה תמה אלא בעבודה שאינה תמה כל כהן שירצה יזכה וכו' איכא לתרוצי דעבודה של זרים היא:

פי' הרא"ש

גרועה: **ושייפא** לה בחבלא דצבתא. משפשף בחבל העשוי מצבת דקל בחוזק את התאנה עד שיסיר כל הקליפה מעליה: וסריך עליה ביזרא. מתוך זה יצא ויכלה את הזרע שבאמצע האילן והוא לב האילן שממנו תוצאת הפרי. ואית דגרס בחלבא דצבתא כלומר ישוף וימשח התאנה בחלב של שרוף ששמו צב ומתוך זה ימות הזרע ויחדל מלעשות עוד פרי: **היכא** דמסיק ארעא שירטון. כלומר אצל שפת הנהר במקום לחלוחית יטע אותו כי בענין אחר לא יצמח: ותלת סוכין. ג' ענפים מהן הם כ"כ גדולים שאין גשר מחזיק אותם כי מחמת כבידן יפול הגשר: קורה עבדי פירי לא עבדי. דמתוך שאינו עושה פרי נעשו הקורות עבים וגדולים כי כל יניקת האילן נכנס בעץ: מ"ט. עושין חזיתה במזרח: **שתהא** הרוח מנשבת בה. ותמהר להדליק. ולמזרח משום דרוח מזרחית קשה וחזק. וגם כל שערי המזרח מכוונין זה כנגד זה ונכנס בהן הרוח: **אליתא.** עצים דקים: מקומות עבדי. להוצאת אליתא בין הגזרין וגם בחזית:

הדרן עלך ראוהו אחיו

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהלכות תמידין ומוספין הל' ו:
ב [מיי' פ"א שם הל"ב]
ב ג מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הלכה י:
ג ד מיי' פ"ו מהלכות תמידין ומוספין הל' א:
ד ה מיי' פ"א שם הל' ט:

שיטה מקובצת

א] בחבלא. פ"א בחלבא דצבתא דסריק. תיבת דסריך נמחק: ב] וקברי ליה היכא: ג] ימא. פ"א ארעא שירטון: ד] מי שוחט ומי זורק אות ה' נמחק: ה] על תיבת והוציאו נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: ו] פרי דסריקא דיפול ביה בארעי גולא וזרע: ז] וקבלה ואותו הזורק: ח] זה אחר זה אות כ' נמחק: ט] הואיל דבעבודת התמיד היא דעם נמחק: י] קודם בשחיטת התמיד: יא] בתמיד חביבה על תיבת חביבה נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: יב] התמיד שחיטתו וזריקתו היתה תיבת לא נמחק: יג] מזבח הפנימי והמנורה: יד] של הקטורת היא אות ו' נמחק: טו] הקנה והכבד והלב: טז] שוחט את התמיד אלא: יז] ברקאי ברק מורגה לאותו שעל תיבת הרואה [illegible]: יח] [illegible] יט] פי' רש"י מ"כ: כ] הגג אמר כבר היה יום ועוד: כא] והו אחר כבר היה יום ועוד: כב] ביומא למדנוהו: כג] את"ק ואיהו סבר דלא תיבת אומר נמחק ואיהו סבר [illegible]: כד] והביאו לי טלה מלשכת הטלאים: כה] והולכין לבית [illegible] עמו ל"ש:

פי' הראב"ד

בצפון ואיזה מהם בדרום לפיכך א"צ למימר דלאו דוקא ממש בקרן קיימא אלא סמוך לקרן ואף על גב דלאו ממש קרן גופי' אלא אפי' סמוך לקרן נמי בכלל פנות העזרה הוה. א"נ אפי' א"ת דסמוך לקרן לא איקרי פינה. יש לומר כמו שכתבתי דלשכות השומרים היו מבחוץ ובית אבטינס מבפנים ולפיכך י"ל שבפינה דהדיה עולה קרן גופיה היתה עומדת לשכת השומרים ובית אבטינס בפנים סמוך לקרן ולא בקרן גופיה ע"ש שהיתה סמוכה ללשכת בית אבטינס ללשכת שומר מבחוץ קא יהיב תנא סימני בגוה לאחד ג' מקומות הללו שהכהנים שומרים כגון זה אחד מהם בית אבטינס. ולשכת פרהדרין הואיל ואתא לידן נפרש ביה מילתא כי היכי דלא תקשי לן ההיא מסקנא במסכת יומא גופיה מפיק ממברייתא כדלהוו שערים שהיו שם לא היה להם מזוזה חוץ משער הנקנור שלפנים ממנו לשכת פרהדרין דהיינו משמע השתא במזרח הוה קיימא לשכת פרהדרין ולא היא איצ"ג דקא מסיק כהאי לישנא שלפנים ממנו לשכת פרהדרין לאו דוקא ממש במזרח אלא או בצפון או בדרום אלא שזה שער הנקנור היה סמוך יותר משאר שערים וכשהיה רוצה כהן לכנס ללשכת פרהדרין לא היה נכנס ויוצא ס) כאחד זה השער היה נכנס ויוצא ולקודש היתה פתוחה וכשהיה משכים לעמוד להסך רגליו היה יוצא חוץ לחומת העזרה ומסיך רגליו ואזיל וטביל בשער המים שהיתה בחול ונכנס לעזרה ללמוד חפינה וא"ת כיון שהיתה פתוחה לקודש הרי היא היתה קודש ואין ישיבה בעזרה וכו"ש שאין ישנים והאיך היה כה"ג יכול אפילו לשבת בה ולא מבעיא לישן. הא כבר אמרינן היכי דלא אפשר שפיר דמי ה"נ כך משמע שכה"ג היה צריך להיות פורש במקום הקודש דומיא דמלואים דכתיב ז' ימים תשבו יומם וגו' ומשום דלא אפשר (נמי) היה (שרי) בשעת מלואים דכתיב נמי שם תשבו. אע"פ שבעזרה היה כדכתיב ופתח אהל מועד וכן משכן נמי הוה שומרים בעזרה כדאיתא בספרי ואתה ובניך [אתך] לפני אהל מועד וגו'. הכהנים מבפנים ולוים מבחוץ כמו שכתב הרש"ד ז"ל

בפתרונו אלא שהוא כתב כל דבר שהוא צורך שמירה או עבודה שרי אבל שאין צורך עבודה וחינוך עבודה כגון קריאת פרשת המלך וקריאת פרשה ביום הכיפורים לא מצי למיתב דהתם במסכת סוטה פ' אלו נאמרים פריך אגריפס המלך היאך היה יתיב והאמר אין ישיבה בעזרה וקשה לי על זה הפירוש מפרק שני דמסכת יומא דתני התם שבא לזקן יתיב במערבה דהיכי יתיב אין ישיבה בעזרה ואע"ג דהתם נמי לצורך העבודה הוא הפייס לפיכך תפסתים כדפרשינן דבהא תליא דכל היכי דלא אפשר שפיר דמי להכי נמי לא אפשר ליה לכהן גדול שיהא יושב בעזרה אלא א"כ [illegible] ושמירת הכהנים בבית המוקד ובית אבטינס וכן כל כיוצא בזה שצריך לעשות במקום קודש וא"א לעמוד ולעשות אבל כל מה שיכול לעשות בעמידה כגון קריאת פרשה כה"ג ביוה"כ ודאי לא הותר אלא למלכי בית דוד בלבד [illegible] משמע שכה"ג נמי יש לו ישיבה בעזרה דכתיב ועלי הכהן יושב על הכסא על מזוזת היכל ה' וגו' ובירושלמי מסכת יומא פ' אמר להם הממונה ובפרק אלו נאמרים במסכת סוטה פליגי [illegible] ישיבה בעזרה וקא פריך התם והא כתיב ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ומשני שהיה סומך עצמו לכותל [illegible] מקרי אלא בעזרה [illegible] למ"ד [illegible] לפני ה' כלומר לאכול לחם לפני ה' בעזרה [illegible]

של זהב אע"פ [א]שהוא מבוקר מבערב א] מבקרין אותו לאור אבוקות א] (א)מי [ב]שזכה (א) בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה היו מקדימין וד' כלים בידם הטני והכוז (ב) ושני מפתחות הטני דומה לתרקב של זהב מחזיק קביים וחצי [ג]והכוז דומה לקיתון גדול של זהב ושתי מפתחות [ד]אחד שהוא ב] יורד ב] באמת השחי ואחד שהוא פותח כיון בא לו לפשפש הצפוני [ד]שני פשפשין היו לו לשער הגדול ג] אחת בצפון ואחת בדרום שבדרום לא נכנס בו (ג) ד] אדם עליו הוא מפורש ע"י יחזקאל שנאמר [1] ויאמר אלי ה' השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש אל יבא בו כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור נטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס להתא ומהתא להיכל עד שמגיע לשער הגדול הגיע לשער הגדול העביר את הנגר ואת הפותחות ופתחו [ה]לא היה ה] שוחט השוחט עד ששומע שער גדול שנפתח מיריחו היו שומעין קול שער גדול שנפתח מיריחו היו שומעין קול מגריפה ו] [ג](מיריחו היו שומעין קול השיר) מיריחו היו שומעין קול בן ארזה מקיש בצלצל מיריחו היו שומעין קול החליל מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור ז] מיריחו היו שומעין קול השיר מיריחו היה שומע קול השופר וי"א [ד]אף קולו של כ"ג בשעה שהוא מזכיר את השם ביה"כ מיריחו היו מריחין ריח פיטום הקטורת [ה]א"ר אלעזר בן דגלאי עזים היו לאבא בהרי המכוור והיו מתעטשות מריח פיטום הקטורת ח] מי שזכה בתמיד משכו והולך בבית[ו] המטבחיים ומי שזכו באברים הולכין עמו [ז]בית המטבחיים היה לצפונו של מזבח [ז]ועליו ח' עמודים ננסים ורבעים של ארז על גביהן ואנקלאות של ברזל היו קבועין בהן וג' סדרים לכל אחד ואחד שבהן תולין ומפשיטין על שולחנות של שיש שבין העמודים מי שזכה בדישון מזבח הפנימי [ח]נכנס ונטל את הטני והניחו לפניו והיה חופן ונותן לתוכו ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא [ט]מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא ב' נרות (מזרחית) [מערבית] ט] דולקין מדשן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן [י]מצאן שכבו מדשנן ומדליקן מן הדולקין [כ]ואח"כ מדשן את השאר ז) ואבן [ל]היתה לפני המנורה ובה ג' מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח את הכוז על מעלה שניה ויצא:

הדרן עלך אמר להם הממונה

לא [מ]היו כופתין את הטלה אלא מעקידין אותו מי שזכו באברים אוחזין בו וכך היה עקידתו ראשו לדרום ופניו למערב והשוחט עומד במזרח ופניו למערב י] [נ]של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה של בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שנייה (ח)שחט [ס]השוחט וקבל המקבל בא לו [ע]לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחה צפונה מערבית דרומית ונותן מערבה דרומה שירי הדם היה שופך יא] אל יסוד דרומית

לא

פתוחות לו כקיטוניות פתוחות לטרקלין כדמפרש במסכת מדות (דף לד.) והן הלשכות המנויות כאן. לשכת הטלאים דהכא הוא לשכת טלה קרבן דתנן במדות [לד.] והא דתנן התם שהיא דרומית מערבית לבית המוקד רמי להו בפ"ק דיומא (דף טו:) ומשני שפיר (ד) מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי את אבני מזבח ששקצום מלכי יון שהיא לשכת בית החותמות דתנן הכא ובה גנזו. ולשכת בית המוקד הוא הנקרא בית המוקד קטן היא לשכה שיורדין בה לבית הטבילה כדתנן במדות והכהן הטובל שם מיד כשעולה מבית הטבילה היה מתחמם באותה לשכה ומסתפג וזה בית הטבילה אינו בית הטבילה יב] דמעילה י) האמור בפרק קמא כ) והרבה בית טבילה היו להם כדי שיוכלו הרבה כהנים לטבול בהרבה מקומות: ל) **לשכת החותמות.** שמצניעין שם חותמות של לוקחי סלתות ונסכים מן יג]

כאן חסר מפירוש המשנה עד סוף הפרק

לא היו כופתין את הטלה. בשעת שחיטה ד' רגלים יחד וטעמא יד] בגמ' [לא:] אלא מעקידים אותו יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם: **מי שזכו באברים אוחזין בו.** בשעת שחיטה ומסייעין אותו: **ראשו.** של טלה לדרום עזרה אצל מזבח טו] (ופניו) ורגליו אצל צפון עזרה ופניו למערב שצריך שיהא בית שחיטתו כלפי מערב דכתיב ושחט אותו לפני ה' מ) וראשו של טלה לדרום עזרה אצל מזבח (עזרה) צריך שיתקרב אצל מזבח דכל כמה שיכולין ליקרב לצד הראש אצל המזבח מקריבין אותו דכתיב ושחט אותו על ירך המזבח צפונה נ) אצל המזבח: **השוחט עומד** טז] **(במזבח) [במזרח].** על קרן צפונית ופניו למערב והמקבל עומד כנגדו באלכסון ומצדד כדי שיהא פניו כלפי דרום: **תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה.** שהשמש באה מן המזרח לפיכך מושכו השוחט לצד מערב להרחיקו מן הכותל מזרחית בכל יכולת מפני שהכתלים גבוהים והחמה של שחרית בשיפולו של רקיע (ועל) [וצל] (ה) הכותל עומד כנגד קרן צפונית מערבית לסוף אורך המזבח אצל ההיכל צפונית משום דקדשי קדשים שחיטתם בצפון על ירך המזבח צפונית ובעינן שחיטה כנגד המזבח ולא חוצה לו יז] שם היה המטבחים: וטבעות קבועות ברצפה לתת ראש הבהמה לתוכן והם כ"ד כמנין המשמרות ומקומן כ"ד אמות מן הדרום לצפון קבועות בו' סדרים של ד' טבעות הוי כ"ד ורחוק הסדר הראשון מן המזבח ה' ס) אמות ומאותו סדר עד כלות ו' סדרים כ"ד אמות והכי תנן במסכת מדות (דף לו.) וטבעות היו לצפון (ו) ו' סדרים של ד' ד' ויש אומרים ד' של ו' ו' שעליהם שוחטים את הקדשים כלומר על ידיהן שוחטים קדשים כמו שפירשנו: **על טבעת שניה.** לאו בטבעת שניה של סדר ראשון שהוא אצל המזבח אלא בטבעת ראשונה שהוא אצל הקרן בסדר השני המשוכה לצד צפון ופני השוחט ואומר בהמה לצד מערב לצפון באלכסון כדי שלא יעכב אור השמש לבא. וטעמא דבטבעת שניה שהיא מתרחקת מן המזבח שגבוה עשרה שיוכל לראות דרך עליו השמש ויותר מכאן לא היה צריך להרחיק ואם היה שוחט בסדר הראשון א"כ היה המזבח מעכב אור השמש לבא על ידו של שוחט שהרי המזבח גבוה י' אמות וסדר ראשון של טבעות אינו רחוק מן המזבח אלא ח' אמות: **תמיד של בין הערבים על קרן צפונית מזרחית על טבעת שניה.** שהרי בערב הלכה לה בצד מערב הילכך צריך להמשיך מקום שחיטה למקום שכלה המזבח לצד צפונית מזרחית וכמה שיתרחק יותר תבא החמה על ידו. ובגמ' [לא:] נפקא לן שצריך שוחט לשחוט לאור היום: **בטבעת שניה.** בשביל הטעם שפירשנו בתמיד של שחר: **שחט השוחט וקבל המקבל.** לזרוק ובא לו המקבל לקרן מזרחית צפונית נתן מזרחית צפונית יח] שעולה בכבש שהוא בדרום ופונה לימין פוגע בקרן דרומית מזרחית תחלה ושם א"א ליתן משום דעולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד כדנפקא לן בזבחים (דף נג:) ומקיף ובא עד מזרחית צפונית ונותן ואמר בזבחים (דף סב:) כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין ונפקא לן ממעלות הפונים קדים ע) אע"ג דבמתן דמי עולה אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק כדכתיב פ) וזרקו דהא למטה מן החוט [הסיקרא] הוא נותן אפילו הכי כיון דבחטאות שניתנות ע"ג הקרנות למעלה יט] ושם צריך לעלות לכבש דרך הדרום ופונה למזרח דרך ימין וה"נ בכל הדמים אע"פ שניתנין למטה מתחיל להקיף דרך הדרום שהוא פניו של מזבח בפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין בקרן מזרחית צפונית ואחר כך למערבית דרומית ונותן למערבית דרומית נמצא מקיף את המזבח דרך ימין מזרח לצפון ואח"כ למערבית דרומית כך פי' הרב רש"י בסדר יומא בפ"ק (דף יז.): **שירי הדם [היה] שופך על יסוד דרומית.** דכל הניתנין על מזבח החיצון שירים שלו נשפכין על יסוד דרומית וכן מוכיח בזבחים (דף נג.) דאמרינן טעמא גבי שעיר נשיא ולמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי שכנגד הפתח ונפקא לן מקרא דכתיב צ) אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד אף ירידתו מן הכבש בסמוך דהיינו יסוד דרומית וכיון דבחטאת צריך לו לשפוך על יסוד דרומית ה"נ בכל הדמים אף על פי שאין עולין על הכבש בשביל זריקתן שיריהן נשפכין אל יסוד דרומית שהרי מתן דמן בהקפת ימין כמו כן באותן שעולין ע"ג כבש: [עד] עכשיו פירש לך שחיטתו וזריקתו מכאן ואילך מפרש סדר הפשטו וניתוחו וכיצד מעלין את האברים לכבש:

לא

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהלכות תמידין ומוספין הל' ט:
ו ב מיי' שם פ"ג הל' ד:
ז ג מיי' שם הלכה יז:
ח ד מיי' פ"ד מהל' בית הבחירה הל' ו:
ט ה מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוספין הל' א:
י ו מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הלכה יג והל' טז:
יא ז מיי' שם הל' יג [יד]:
יב ח מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הל' ז:
יג ט מיי' שם הלכה טז:
יד י מיי' שם הלכה יז:
טו כ מיי' שם הלכה טו:
טז ל מיי' פ"ג מהל' בית הבחירה הלי"א:
א מ מיי' פ"א מהל' תמידין הל' י:
ב נ מיי' שם הלכה יא:
ג ס מיי' פ"ה מהלכות מעה"ק הלכה ו:

* * *

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אֵלַי יְיָ הַשַּׁעַר הַזֶּה סָגוּר יִהְיֶה לֹא יִפָּתֵחַ וְאִישׁ לֹא יָבֹא בוֹ כִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בוֹ וְהָיָה סָגוּר: יחזקאל מד ב

* * *

שיטה מקובצת

א] אבוקות מי שזכה בתמיד משכו והולך לבית המטבחיים ומי שזכו באברים הולכין אחריו לבית המטבחיים ובית המטבחיים היה לצפונו של מזבח ועליו ח' עמודים ננסים ורבעים של ארז על גביהן ואונקלות של ברזל היו קבועין וג' סדרים היו בכל אחד ואחד שבהם תולין ומפשיטין על שלחנות של שיש שבין העמודים מי שזכו בדישון המזבח והמנורה היו: ב] יורד לאמת השחי אות ב' נמחק: ג] הגדול אחד בצפון: ד] אדם מעולם ועליו הוא מפורש ע"י יחזקאל ויאמר תיבת שנאמר נמחק: ה] היה השוחט שוחט עד ששומע קול שער: ו] מגריפה מיריחו היו שומעין קול החליל מיריחו היו שומעין קול הצלצל מיריחו היו שומעין קול השיר מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז תיבות בן ארזה מקיש בצלצל נמחק: ז] לכיור. ס"א ושם אומרי' הגיעו תיבות מיריחו היו שומעים קול השיר נמחק: ח] מתיבת מי שזכה כו' עד מי שזכה בדישון נמחק כי אין כאן מקומו ומקומו למעלה בריש העמוד אחר תיבת אבוקות: ט] דולקין עיין בתוס' מנחות (דף פ"ו) ותשובת הרשב"א סי' אלפים ע"ט: י] למערב תמיד של: יא] שופך על יסוד תיבת אל נמחק: יב] הטבילה דלמעלה תי' דמעילה נמחק: יג] מן הגזברים: יד] וטעמא מפרש: טו] על תיבת ופניו נרשם קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: טז] עומד במזרח על תיבת במזבח נמחק: יז] לו ושם היה בית המטבחיים: יח] לפונית שכשעולה: יט] למעלה שם אות ו' נמחק:

* * *

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מבקרין אותו לאור אבוקות. נ"ב כאן חסר משנה שלימה ותמלאנה במשניות ובגמ' כאן נשתנה הסדר ותמלאנה להלן ועוד תמלא היפוך בהן: ב] שם יורד באמת השחי. נכתב בצדו עיין בפירוש הרב מברטנורה במשניות:

* * *

פי' הרא"ש

לא היו כופתין את הטלה. ד' רגליו ביחד ולא ב' רגלים יחד וב' ידים יחד: **אלא** מעקדים אותו. יד ורגל כעקידת יצחק: פניו למערב. לצד השכינה: על קרן צפונית מערבית. ומקראי יליף בגמ' דכתיב שנים ליום כנגד היום [במקום] שהיום מאיר ובבקר החמה זורחת מן המזרח וכותלי המזרח מאפילין לכך היה צריך להרחיק מן המזרח: על טבעת שניה. והטבעת לא היתה עגולה כמו נזם אלא כמין עגולה ותוחב בארץ ואין הבהמה יכולה לזוז לאחריה וששה סדרים של טבעות היו וכל סדר וסדר ד' טבעות כנגד כ"ד משמרות לכל משמר טבעת [מיוחד] ונשחט על טבעת שניה לפי שהמזבח היה מאפיל על טבעת ראשונה לכך היה מרחיק קצת מן המזבח: מזרחית צפונית ומערבית דרומית. היה להם יסוד ונותן בהם ב' מתנות שהן ד' שמתפשטין לד' רוחות המזבח אבל קרן דרומית מזרחית לא היה יסוד ומה שמתחיל בקרן מזרחית צפונית לפי שהוא מקום לשחיטה וגם מסיים בקרן

מסורת הש"ס

א) יומא יד: [עי' במשנה שבמשניות וברמב"ם], ב) [ב"מ לג.], ג) [במשנה שבמשניות ליתא הכא אלא לקמן בסמוך ועי' עוד שם], ד) [עי' יומא כ: לט:], ה) [יומא לט: ע"ש], ו) [במשנה שבמשניות לבית], ז) מנחות כט., ח) [יומא כה:], ט) יומא יד:, י) נ"ל דמחילה ועי' רש"י כו:, כ) [לעיל כו.], ל) [שייך לע"א], מ) [ויקרא א], נ) [שם], ס) [מ' רש"ש], ע) [יחזקאל מג], פ) [ויקרא א], צ) [ויקרא ד], ק) נראה דל"ל דקיי"ל דהיה קדוש וכדתנן ביומא דף ל וכולן בקודש אבית הפרוה וכו', ר) עי' בתוס' יומא דף לא ע"א ד"ה וכולן, ש) שייך לעיל ע"א לספ"ב

* * *

רבינו גרשום

עמודין ננסין. עמודין נמוכין: ורביעין של ארז. (הנרות) [הניחו] קנים של ארז על גביהן מזו לזו: ואונקליות של ברזל. מסמרים ושלשה סדרים של מסמרים היה לכל אחד של אותן רביעין: ושני מפתחות אחד יורד לאמת השחי ואחר פותח כיון. כלומר שתי פתחים היה לפיתחו של (אולם) [היכל] אחד מבפנים ואחד מבחוץ אותו שבפנים היה צריך להושיט זרועו עד בית השחי עד המרפק קודם שהיה יכול לפותחו ומנעול החצוני כיון שמשים המפתח פותח לאלתר: פשפשין. פתחים קטנים הפתוחים לתאים שבעובי החומה. לשער הגדול של היכל: קול המגרפה. אותה דאמרינן בערכין שהיו בה עשרה נקבים שכל אחד מוציא י' מיני זמר: חליל וצלצל. כלי זמר: כיבד השאר הדשן לתוכו. לאמצעיתו של מזבח ולקחו והניחו בתוך הטני ויצא: ומצא שני נרות מזרחיים. שכלפי מזרח שעדיין דולקין מדשן את השאר אותן שכבו קודם הבקר זורק מה שנשאר מן הפתילה ופסולת מן השמן לחוץ ונותן בה פתילה חדשה ושמן ומניח אלו אותן שדולקין במקומן: מצאו שכבו. אותן שנים והאחרים עדיין דולקין: מדשנן. לאלו שנים ומדליקן מן הדולקין ואח"כ מכבה את השאר הדולקין ומדשנן ומניח כל הדישונין הפסולת בתוך הכוז ומניח את הכוז על מעלה שניה ויצא ולאחר הקטרת הקטורת חוזר לשם כדקתני לקמן בהחלו עולין במעלות האולם נכנס ומצא ב' נרות מזרחיים דולקין מדשן את המזרחי היה מכבהו לאלתר ומדשנו ומניח את המערבי דולק שממנו היה מדליק כו' נטל את הכוז והשתחוה ויצא ש) מ"ט עביד לה חזות כדי שתהא הרוח מנשבת בה באותה חזות ותדלק יפה: מקומות מקומות עבדי. כלומר דבחזות נמי מציתין: סליק **לא היו כופתין את הטלה.**

* * *

הגהות הב"ח

(א) במשנה מבקרין אותו לאור אבוקות מי שזכה בתמיד משכו וכו' ומי שזכו באברים הולכין אחריו ובית המטבחיים וכו' של שיש שבין העמודים מי שזכו בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה וכו' מריח פטום הקטורת מי שזכה בדישון מזבח הפנימי נכנס ונטל כצ"ל: (ב) שם ושני מפתחות. נ"ב בפרק אלו מציאות פי' רש"י שלא כפי' הר"ע ז"ל ע"ש בדף ל"ג: (ג) שם לא נכנס בו אדם מעולם ועליו הוא מפורש: (ד) מפרש ד"ה (בעמוד הקודם) לאו והביאו לי וכו' בפ"ק דיומא ומשני שפיר ומה שאמר שם מזרחית צפונית: (ה) ד"ה תמיד של שחר וכו' והחמה של שחרית בשיפולו של רקיע עומד ומאיר על הכותל כנגד קרן צפונית: (ו) ד"ה וטבעות וכו' לצפון המזבח ו' סדרים:

* * *

פי' הראב"ד

דכתיב לחם אשה ריח ניחוח לה' ונראה כי זה שער המקדש החיצון לא היה קדושת העזרה שלא היה יכול לישב בו כמו בעזרה. אלא יותר היה אדם צריך לנהוג בו קדושה משאר מקום שהוא חוץ לעזרה כדמפרש קרא גופא טעמא שה' אלהי ישראל בא בו. ולא לישב כ"א לנשיא היינו מלך ודוקא לאכול בו לחם שהיה לפני ה' תמיד כמו הקרבן שהיא סעודת מצוה אבל סעודת הרשות וישיבה שאינה של מצוה לא הותר באותו מקום אף למלך ותדע לך שזה השער לא היה שער של העזרה שהרי בשער החצר הפנימית שהוא עזרה ממש לשם כתיב ועשו את הכהנים את עולתו ואת שלמיו אבל שער המקדש החיצון לשם לא היתה עושין עולתו ושלמיו כי לא היתה זו עזרה. ובתו' צרפת מקשים בשם ר' אלחנן בן הר' יצחק ז"ל אהא דקתני בסוטה בפ' ואלו נאמרין בשמיני במוצאי שביעית עושין לו בימה של עץ ויושב עליו שנאמר מקץ וגו'. עד אגריפס המלך עמד וקבל וקרא מעומד ופריך בגמ' עומד מכלל יושב והא אמר מר אין ישיבה בעזרה וכו' ומוקי לה בעזרת הנשים דמאי קושיא ה"ל למימר דכשהיה יושב על הבימה היתה עשויה כמו גג גבוה הרבה ואמר רב בפרק כיצד צולין דגגין לא נתקדשו והרי הוא יכול לישב בטוב ותירץ בשם הר' יצחק אביו ז"ל דכיון שלא היה דבר קבוע בעזרה שהרי לפי שעה היה נותן אותו בימה דלאחר כן היו שומטין אותה מיד מפני שלא היתה עשויה אלא למושב בעלמא לפ"ז לא היתה חלוקה משאר קדושת העזרה שהרי ע"כ צ"ל דלא חשיב ההיא בנין דבר של קבע שאם היא חשיב בנין של קבע הוה אסור כדאמרינן לקמן שאין בונין אכסדרה של עץ בעזרה. ולי נראה דבלאו הכי לא תקשי שאפילו א"ת שהיא בנין קבע אעפ"כ גג הבימה היא קדוש כשאר קדושת העזרה אבל מכאן ואילך כל מה שיעשה באויר העזרה שום דבר הכל קדוש דלאו כל כמיניה ע"י בנינו להפקיע קדושת העזרה שנתקדשה דבשלמא הלשכות שהיו בנוים בשעה שנתקדשו העזרה י"ל שהאויר של מעלה ע"ג לא נתקדשו מפני שהפסיקה התקרה של לשכה בין האויר שלמעלה לא קדשו אבל באותו מקום שהיה חלוק בעזרה באותה שעה אותו אויר נתקדש עד רום רקיע שאם לא נפרש כן קשיא לרב דאמר גגין לא נתקדשו מגג בית הפרוה דקיי"ל דהוה בקודש א) אפי' הפרוה ב) והא ליכא למימר שהיה גגה שוה עם

[א] לא היה שובר בו את הרגל אלא נוקבו [א] מתוך ערקובו ותולה בו היה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה הגיע לחזה חתך את הראש ונתנו למי שזכה בו חתך את הכרעים ונתנן למי שזכה בהן מרק את ההפשט קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזכה בהן עלה לרגל הימנית חתכה ונתנה למי שזכה בה וב' ביצים עמה קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו נטל את הפדר ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלה נטל את הקרביים ונתנן למי שזכה בהן להדיחן [ב] והכרס מדיחין אותה בבית המדיחין [ב] ומדיחין אותה כל צרכה והקרביים מדיחין אותן שלש פעמים (א) [ג] במעוטן על שולחנות של שיש שבין העמודים [ד] נטל [ג] את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומה [ה] נוקב את החזה ונתנה למי שזכה בה עלה לדופן הימנית היה חותך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שמגיע לבין ב' צלעות [ו] (א) דקות חתכה ונתנה למי שזכה בה והכבד תלויה בה [ד] בא לו לגרה הניח בה שתי צלעות מכאן וב' צלעות מכאן חתכה ונתנה למי שזכה בה [ז] הקנה והלב והריאה תלוים בה בא לו לדופן השמאלית הניח בה שתי צלעות דקות מלמעלן ושתי צלעות דקות מלמטן וכך היה מניח בחבירתה נמצא מניח [ח] שתים שתים מלמעלן שתים שתים מלמטן חתכה ונתנה למי שזכה בה והשדרה עמה והטחול תלוי בה והיא היתה גדולה אלא של ימין קורין גדולה שהכבד תלויה בה [ה] בא לו לעוקץ חתכו ונתנו למי שזכה בו האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו נטל את הרגל השמאלית חתכה (ג) ונתנה למי שזכה בה נמצאו כולן עומדים בשורה והאברים בידם

הראשון

לא היה שובר בו את הרגל. כשהיה מתחיל [ט] הפשטו היה קרב הראש (ב) העוקץ והרגל ושתי דפנות וידים והחזה והגרה ונמלאת למד מהתם שמפשיטין אותו דרך הרגלים הילכך (כתוב) פירש לך כשתולהו ברגליו באונקליות לא היה שובר את רגליו ומניח רגל השבור ברגל האחר דרך הרגל ויורד עד לחזה וכן מוכח ביומא (דף כה:) דאמרינן התם דרך הנקב שינקוב ברגל שני כדרך הטבחים שתולין את הבהמה להפשיטה: **אלא נוקבו מתוך ערקובו.** כמו ארכובו. בשני הרגלים נוקב ומניחן באונקליות דרך הנקבים. וכל כך למה שלאחר שהפשיטה מנתחה אבר אבר וכשחותך רגל ימין עדיין תלויה הבהמה ברגל השמאלי ואם היה תולה אותה כמו הטבחים לאחר שיחתוך ממנה רגל ימין תפול הבהמה לארץ לפי שאותו הרגל תחוב ברגל האחר ועל ידי כן תלויה הבהמה: **היה מפשיט ויורד עד שהגיע לחזה.** שהרי הופשטה כל הבהמה אלא שעדיין תלויה עוד בחזה למטה שעדיין לא הופשטה שם כדקתני לבסוף מרק והפשיט. וקודם שיחתוך ממנה שום אבר חותך את הראש ולא מפשיטו שהרי קודם הוא בהקטרה ונאה לחותכו קודם: **ונתנו למי שזוכה בו.** קודם שחתך את הכרעים (ג) רגלי הבהמה. כרעים על שם כריעה קרי להו כרעים. שמאחר שהופשטו הידים עד כנגד החזה יכול לחתוך כל ארבע רגלים יחד: **מירק והפשיט.** גמר כמו (יומא דף לא:) קרצו ומירק אחר שחיטה [י] [על] ידו (על). כלומר גמר הפשיטו נגד החזה וצואר וסוף הידים: **קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזוכה בהן עלה לרגל הימנית.** וה"ה דקודם שיחתוך הידים היה (ד) לו לחתוך רגל הימנית אלא שעדיין כובד הבהמה ברגלים והבהמה נתלית[ג]. ובכל הסדר הזה אין שום פסוק כי אם סברא לפי מה שנכון לעשות עושין: **חתכה ונתנה למי שזוכה בה.** דהיינו אותו שזוכה בראש: **ושני ביצים עמה.** שעולה בא זכר. ואז הבהמה תלויה על ידי הרגל השמאלי: **קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו.** עכשיו שנטל רגל הימני כשקרעו נמצא כולו גלוי לפניו ויכול לראות בפנים שכשלא היה הרגל עדיין חתוך אפי' אם היה קורעו לא היה מה שבפנים נראה כמו עתה: **נטל הפדר.** חלב ונתנו מכסה על בית שחיטת הראש למעלה לכסות בו בית השחיטה. [יא] קתני בית (ה) השחיטת הראש כשהיה נושא את הראש על המזבח היה הופך בית השחיטה למעלה ולוקח החלב ומכסה וזה דרך כבוד למעלה. ולא קתני בית השחיטה סתם למעוטי שחיטת צואר אתיא [סד"א] דכמו שהראש מגונה בשביל שחיטה הכי נמי צואר מגונה הילכך פי' לך בית שחיטת הראש למעוטי בית שחיטת צואר וצואר כשהיה נושא היה הופך החתך אצלו ואינו נראה אבל הראש קרניו בין אצבעותיו וחוטמו כלפי זרועותיו ובית שחיטתו למעלה הילכך מכסה הפדר בית השחיטה והכי יפה לעשות ושחיטת הצואר אינה מגונה בדם כל כך כמו הראש: **נטל את [יב] הקרביים ונותנן למי שזוכה בהן להדיחן.** ולהסיר הטינוף שבהן (ו): **וידיחו אותו בבית המדיחין [יג] ומדיחין כל צרכה.** לפי שיש בה טינופת הרבה קבעו לה לשכה אחת להדיחה שם ולא קבע ד) בה הדחה [יד] שיש כרס שיש בה טינופת הרבה ויש שאין בה כל כך (הקרביים) והבני מעיים אין בהן משום טינופת כל כך: **מדיחין אותן ג' פעמים [טו] (בכך לכל) במיעוטן של שולחנות.** בשולחן הקטן של שולחנות של שיש שבבית המטבחיים. ולאו היינו שולחנות שבין העמודים [טז] על אותו היו מפשיטין כדמפרש במסכת מדות (דף לו.) אבל מלבד אותן שולחנות היו שולחנות של שיש. נראה לי שהיו קבועין בגבוה שעליהן היו מדיחין קרביים וכן מייתינן על גמרא דהאי פירקא(ט) י' שולחנות היו במקדש ח' של שיש בבית המטבחיים שעליהם מדיחין את הקרביים אבל שולחנות שהיו מפשיטין היו בין עמודים וכן גרסי' בהדיא במסכת מדות (דף לו.) שולחנות של שיש שבין העמודים ובשולחנות שעליהן מדיחין גרסי' בבית המטבחיים וכן מוכח במדות [לז:] דאמרינן מקום הטבעות כ"ד [יז] לשולחנות ד' שולחנות לעמודים כו' הננסין ד' והמותר מקום הננסין: **במיעוט שולחנות של שיש.** יכולין להדיח שהתמיד היה כבש. והא דתנן במדות (דף לז:) לשכה ששם היו מדיחין קרבי קדשים היינו כרס כדמוכח (ז) הכא שמדיחין בבית המדיחין הכרס וכל צרכי בית המטבחיים מדיחין שם. ונראה לי הא דלא היו רוצים להדיח הקרביים עם הכרס בלישכת מדיחין משום שהכרס יותר ויותר יש בה טינופת ואם יודחו יחד יתלכלכו זה מזה לכך קבעו [יח] זה לזה מקום: **ונטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד.** ועד עכשיו לא היה לו צורך סכין לא בנטילת הפדר ולא בנטילת קרביים שזהו דבר שנוטלין ומפרידין בלא סכין: **והפריש את הריאה מן הכבד.** הפריד זה מזה כדי (ח) שתהא הריאה עם צואר כדלקמן והכבד עם דופן ימין: **ואצבע הכבד מן הכבד.** אצבע הכבד [יט] כשחותכים את הכבד ומפרידין אותו ממקומו נשאר מעט כבד מן העוקץ אצל הכליות ולא היה מזיזה ממקומה: **נקב את החזה.** בדבר שאינו חותך כדרכו שייך לשון נקיבה שהיה מפריד החזה מן הדפנות והצלעות זו ארוכה מזו. ועוד יש לומר לפי שהחזה על הדפנות כמו אהל וכשנטל את החזה משם הוי כמי שניקב בבהמה שהחזה קצר ברחבו ודומה מקומו לאחר נטילתו כחלון וזהו עיקר: **ונתנו למי שזוכה בו עלה לדופן הימני היה חותך ויורד עד השדרה.** אצל השדרה חותך ולא היה נוגע בשדרה שהשדרה היה מניח אותה עם הדופן השמאלי לפי שבזה הדופן היה תולה הכבד: [כ] לא היה חותך השדרה עמו שאם היה חותכו עמו היתה כבידה [כא] [הרבה] (היה): **עד שהיה מגיע לב' הצלעות דקות**(י). אצל החזה כלומר היה חותך ויורד עד שיהא מגיע לאותן צלעות וגם למעלה אצל העוקץ היה מניח ב' הצלעות ולקמיה מפרש כשיפריש דופן שמאלי דקתני ומניח ב' צלעות דקות מלמעלה וכו' וכך היה עושה בחבירתה דופן ימין: **חותכה ונותנה למי שזוכה בו והכבד תלויה בה.** לכך הפריש קודם הריאה מן הכבד שבב' הקרבות היו: **בא לו לגרה.** לצואר: **והניח בה ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן.** ב' צלעות הניח בו כבר כשחתך הדופן הימני ועכשיו (הניח בו שעדיין) הניח בה ב' צלעות מצד אחר וזהו אותן צלעות שהן בדופן אצל חזה ועדיין לא חתך דופן השמאלי לכך שייך לומר והניח בה שעדיין הן מחוברות לדופן: **והקנה והלב והריאה תלוין בה בא לו לדופן שמאלי והניח.** לא גרסי' בה [אלא] **והניח אצל העוקץ: ב' צלעות דקות.** דהיינו למעלה וב' צלעות דקות מלמטה אצל החזה והניחן במקומן ולא חתך עם הדופן וכן היה מניח עם חבירתה בדופן הימני ב' צלעות למעלה אצל העוקץ ולפי שלא פירש לך למעלה ב' צלעות למעלה בנטילת דופן ימין פירשו כאן: **נמצא מניח בשתיהן.** בשתי דפנות שתים שתים מלמטה ושתים שתים מלמעלה בין בדופן ימין בין בדופן שמאל מניח בכל א' שתים שתים למטן וכן שתים שתים למעלן: **חתכה.** לדופן שמאל ונתנה למי שזוכה בה והשדרה עמה תלויה בה והיא היתה כבידה יותר אלא של ימין קרויה גדולה לפי שהכבד תלוי בה והכבד לאו מן הדופן הוא אלא תלוי הוא בה ובשביל שדבר שאינו בכלל הדופן תלוי בה לכך נקראת גדולה: **בא לו לעוקץ.** הוא הזנב חתכו אצל רגל השמאלי שעדיין תלויה הבהמה בו: **האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו.** וכן ב' צלעות מכאן וב' צלעות מכאן. לפי שאותן צלעות מיקרי כנפי העוקץ ולא חש לפרש שני צלעות מכאן ומכאן: **נטל רגל השמאלי.** שנשאר יחידי שכל הבהמה מנותחת לאברים ורגל שמאלי נשאר עדיין באונקלי ונתנה למי שזוכה בה: **נמצאו כולן עומדין בשורה והאברים בידם:** עד עכשיו פירשו סדר ניתוחיה מעתה צריך לפרש סדר הולכתם למזבח כיצד מוליכים האברים קודמין זה לזה:

הראשון

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה ה:
ה ב מיי' שם הל' ו:
ו ג מיי' שם הל' ז:
ז ד מיי' שם הלכה ח:
ח ה מיי' שם הלכה ט:

שיטה מקובצת

א] נוקבו מתחת תיבת מתוך נמחק: ב] תיבת ומדיחין ל"ש ותיבת אותה נמחק: ג] פעמים במעוטה על שולחנות אות ן' נמחק: ד] העמודים גירסת ר"ש שבבית המטבחיים: ה] נקב את אות ו' נמחק: ו] צלעות רכות חתכה תיבת דקות נמחק: ז] בה והקנה והלב: ח] מניח בשתיהן שתים: ט] מתחיל ואמרינן ביומא דדרך הפשטו היה קרב כיצד הראש והרגל והעוקץ ושתי דפנות והידים והחזה: י] שחיטה על ידו כלומר תיבת על נמחק: יא] השחיטה ולא קתני בית שחיטת הראש ותו לא לאשמועינן כשהיה: יב] את הכרס ונתן למי שזוכה בה להדיחה ולהסיר: יג] תיבת ומדיחין ל"ש: יד] הדחה שלש פעמים לפי שיש מי שיש בה טנופת תיבת כרס נמחק: טו] פעמים בכך לכל במיעוטה אות (כ"ג) [ג'] נמחק: טז] העמודים שעל אותן היו אות ו' נמחק: יז] כ"ד מן הטבעות לשולחנות ד' מן שולחנות ולננסין תיבת להעמודים כו' ואות ה' נמחק: יח] קבעו לזה מקום ולזה מקום הס"ד ומה"ד נטל את: יט] הכבד הכבד כשחותכים אצבע הכבד ומפרידין תיבת את נמחק: כ] הכבד ולא היה: כא] כבידה עד תיבת היה נמחק:

פי' הרא"ש

מערבית דרומית לפי ששירי הדם ניתנין בסמוך לו על יסוד דרומי: **לא היה שובר בו את הרגל.** שהטבח שובר הרגל ועושה נקב ברגל ומעביר הרגל ששובר מן הארכובה דרך נקב שעושה ברגל האחר ותולה בשני הרגלים ומפשיט: **אלא נוקבו מתוך ערקובו.** ברגל שמאלי ועושה נקב בין הגידים לעצם ותולהו ברגל א' וחברו בבכורות [דף מ:] זנב הרגל שאינו מגעת לערקוב: היה מפשיט ויורד. באמצע בין הבהמה וקצת מן הצדדין עד שמגיע לחזה: חתך את הראש. עם העור שאינה בכלל הפשטה כדאמרי' בפרק ב' דחולין [דף כז.]: חתך את הכרעים. ד' הרגלים עד הארכוב': מירק את ההפשט. גמר כל ההפשט וסילק העור מן הבשר: קרע הלב והוציא את דמו. לפי כשהשה למה גונחת בשעת השחיטה וממשכת את הדם מבית השחיטה והוא הדם הקרוש הנמצא בלב והו"ל כדם שנשפך ולא נתקבל בכלי ופסול למזבח. נ"ל שמשנה זו אין מקומה כאן אלא אחר אותה משנה דקרעו ונמצא כולו גלוי לפניו דקודם אותו קריעה א"א להוציא את הלב: חתך את הידים. מן הכתפים: לרגל הימני. הוא הירך: למי שזכה בה. הוא הכהן שזוכה בראש ושתי ביציו הניח דבוקים בירך: נטל את הפדר. חלב שעל הקרב: ונתנו על בית השחיטה מלמעלה. לכסות ולכלוך דם בית השחיטה ודרש לה מקרא בפ"ב דחולין [שם] דכתיב את ראשו ואת פדרו וערכן: הכרס היו מוליכין אותו ללשכת מדיחין. ולא רצו להוציא כל הפרש בעזרה: כל צרכה. בלי קצבה עד שתהא יפה בכל הצורך: מדיחין אותן שלש פעמים במעוטה וכו'. בכלי כמו מעוטן של זיתים מלשון עטיניו מלאו חלב [איוב כא]. ול"נ במיעוטה לכל המיעוט ג' פעמים להעביר שירקא דמעיי'. ואית דגרסי במיעוטה של שולחנות שבין העמודים פי' בשולחן קטן שבין העמודים והא דאמרינן במסכת

מסורת הש"ס

א) ס"א רכות וכן בכל העמוד, ב) [במשנה שבמשניות ליתא חתכה], ג) [כובד הבהמה נתלית ברגלים רש"ש], ד) נ"א באחד, ה) [ע"ב], ו) בס"א: רכות, וכן לקמן, ז) אולי צ"ל דמלבד כל אלו כ"א מקומות היו עדיין ג' מקומות, ח) נראה דחסר כאן איזה תיבות, ט) בתוספתא ליתא זה רק כן הוא בירושלמי כשהגזבר חותם חותם ונותן לאמרכל כו' וכשהאמרכל רואה ומכיר חותמו ומתיר גזבר רואה וכו'.

הגהות הב"ח

(א) במשנה במעטן על שולחנות נ"ב לשון הר"ע לפי גירסא זו במעטן לכל הפחות ואם רצה להוסיף ולהדיחן יותר מג' פעמים מוסיף עכ"ל אבל יש גורסים במעוטן של שולחנות ועיין בתוס' שלפנינו: (ב) מפרש ד"ה לא היה שובר וכו' היה קרב הראש והרגל ושתי הידים העוקץ והרגל והחזה והגרה ושתי דפנות ונמלאת למד מהתם: (ג) ד"ה ונתנו למי וכו' את הכרעים הס"ד ואח"כ מ"ה כרעים רגלי הבהמה על שם וכו' שהופשטו גם הידים עד כנגד החזה היה יכול: (ד) ד"ה קרע וכו' היה יכול לחתוך רגל: (ה) ד"ה נטל הפדר וכו' קתני בית שחיטת הראש ולא קתני הראש שכשהיה נושא וכו' יפה לעשות ועוד דשחיטת הצואר: (ו) ד"ה נטל וכו' שבהן הס"ד ואח"כ מ"ה והכרס מדיחין וכו' ולא קבע בה לשכת הדחה שם כיון שיש בה טינופת הרבה הס"ד ואח"כ מ"ה והקרביים וכו' כל כך מדיחין אותן ג' פעמים ודי בכך לכל הס"ד ואח"כ מ"ה במעטן וכו' וכן מייתינן בגמרא דהאי פירקא שלש עשרה וכו' מקום הטבעות כ"ד מן הטבעות לשולחנות ד' מן השולחנות ולננסין ד': (ז) ד"ה במיעוט שולחנות וכו' כדמוכח התם וכו' ומדיחין אותה כל צרכה פי' בית המטבחיים וכו' קבעו לזה מקום ולזה מקום: (ח) ד"ה והפריש וכו' כדי שתשאר הריאה עם:

פי' הראב"ד

הקרקע של העזרה שהרי בעזרה היתה עומדת ושם היו מולחים עורות קדשים אלא ע"כ צ"ל שאפילו בגגין היה חילוק דיש מהן שנתקדשו ויש מהן שלא נתקדשו והכל לפי הצורך והשעה שהיו צריכין אז עשו ולאו דוקא דקאמר רב דכל גגין לא נתקדשו אלא חוץ [גגו] הפרוה לא נתקדשו כולם או בשעת קדושת העזרה אבל מכאן ואילך לא אתי שום בנין ומבטל קדושת העזרה וכן מוכח כמו כן [הא דתנן] גגו היה קודש ולא מותבי' מיניה לרב (ורב) כמו כן נראה לומר דבימה לא צריך לאסרה משום לא תטע אפילו אם היתה ממש בקביעות לשם דא"ל דכל דבר שיש בו אהל דומיא [דנטיעה] שיושבין בצלו זהו אסור לעשות כן אבל בענין אצטבאות ובימה אינו נראה שיהיה אסורה שהרי בן קטין עשה מוכני לכיור של עץ וגם מנורה איכא מאן דמכשיר בסוכה בפרק החליל ואע"פ שמנורה אין ראיה כל כך משום שדבר המיטלטל הוא ואין דומה לנטיעה מכל מקום מוכני היה קבוע אלא מידי דמאהיל בעינן דומיא מה שהתורה אסרה. ומה שהאריך בתו' צרפת בשם ר' יעקב ז"ל בפי' בשימור שכל ג) א' כ"א מקומות היו עדיין ג' מקומות של כהנים ושינויי

מדות [דף לז:] שבלשכת המדיחין מדיחין את הקרביים קרביים קדשים דהתם היינו כרס אי נמי התם מיירי בשאר קדשים כדקתני התם ששם היו מדיחין כשהיה להם רוב זבחים היו הולכים ללשכת המדיחין. אבל התמיד היו מדיחין הקרביים על שולחנות: והפריש את הריאה מן הכבד. לפי שהכבד קרב עם הדופן הימני והריאה עם הגרה: ואצבע הכבד מן הכבד. כי אצבע הכבד היתה קריבה עם העוקץ והכליות כמו בשאר קרבנות דכתיב על הכליות יסירנה ופירש"י ז"ל שיטלה מעט מן הכבד עם הכליות: ולא היה מזיזה ממקומה. אחר שהפרידן זה מזה אלא מניחן כאן עד שהיה מנתח את האברים ומניח הריאה דבוקה לגרה והכבד עם הדופן ואצבע כבד עם העוקץ: נוקב את החזה. שעושה כמין ארובה שחותך את שומן החזה הרואה את

למעיילי פילי ד) בקופא דמחטא נינהו ולא ימצא בהן אדם יד ורגל ע"כ אין להאריך. בהאי תרי מניהו לא צריכה שימור במדות פרשתי דלא תיקשי דאביי. ולשם דתניא. אין פותחין מי"ג גזברין ומז' אמרכלין כך היא שנוי' זאת הברייתא בספרי אבל ספרים הישנים הם חלוקים יש מהם דה"ג בהו אין פותחין מג' גזברין ומז' אמרכלין ובתוספתא דשקלים תניא ג' גזברין מה היו עושין פודין את הערכין ואת החרמים ואת הקדשות ומעשר שני וכל מלאכת הקודש היתה נעשה על ידן אמרכלין מה היו עושין ז' מפתחות של העזרה היו בידם רצה א' מהן לפתוח אינו יכול עד שיכנסו כולם אמרכלין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין אמר ר' יהודה למה נקרא שמו אמרכל מפני שמר על הכל ולפירוש הירושלמי בגמ' דמסכת שקלים משמע כהנהו ספרים דגרס ג' גזברין [illegible]